

รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา
ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา*

A MODEL OF LIFE SKILLS DEVELOPMENT BASED ON
BUDDHIST EDUCATIONAL ADMINISTRATION OF STUDENTS
IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ณัฐญา พลเสน

Nattaya Polasane

อินตา ศิริวรรณ

Intha Siriwan

ระวิง เรืองสังข์

Rawing Ruangsanka

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: nattaya6003@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา และ 3) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก

* Received 7 April 2019; Revised 26 April 2019; Accepted 26 April 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาทักษะการดำเนินชีวิตของนักเรียน ที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต โดยภาพรวมพบว่า ด้านที่มีความสำคัญของความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านกายสุจริต ลำดับที่ 2 คือ ด้านมโนสุจริต และลำดับที่ 3 คือ ด้านวิสุจริต เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้านกายสุจริต ทักษะทางสังคม คือ นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทักษะการประกอบอาชีพ คือ นักเรียนเห็นความสำคัญของการไปทำงานและการตรงต่อเวลา ด้านวิสุจริต ทักษะการสื่อสาร คือ นักเรียนรู้จักรับฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจ ทักษะด้านวัฒนธรรมที่ต่างกัน คือ นักเรียนมีความรู้สึกปิติ ยินดีในวัฒนธรรมของตนเอง ด้านมโนสุจริต ทักษะด้านความคิด คือ นักเรียนสามารถคิดที่จะเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหา เพื่อค้นหาทางเลือกรวมทั้งผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก ทักษะด้านจิตใจ คือ นักเรียนสามารถเข้าใจความเหมือน หรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ทักษะด้านอารมณ์ คือ นักเรียนรู้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่ส่งผลในทางลบ

2. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย (1) องค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิต (2) ขั้นตอนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต (3) หลักธรรมในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต (4) โครงการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต 4) การนำรูปแบบไปใช้ และ 5) เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ

3. ผลการตรวจสอบ และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ดำเนินการตรวจสอบรูปแบบทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง และในระดับมาก ได้แก่ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ตามลำดับ

คำสำคัญ : ทักษะการดำเนินชีวิต, หลักพุทธบริหารการศึกษา

Abstract

This research aimed to; 1. Study the state of life skills based on Buddhist educational administration of school students, 2. Develop a model of life skills based on Buddhist educational administration of school students, and 3. Propose the model of life skills based on Buddhist educational administration of students in schools under the Office of Secondary Educational Service Area. The mixed research methods were used in the study. The qualitative data were collected from documents, in-depth interviews.

The research results found that;

1. The state of life skills based on Buddhist educational administration of school students, the first priority was on Good Conduct in Action, followed by Good Conduct in Thought, and Good Conduct in Speech. In social skills of Good Conduct in Action, students could manage and solve problems by themselves, and in career skills, students realized the importance of work and punctuality. In Good Conduct in Speech in communication skills aspect, students knew how to listen to the others and with cross-cultural skills; they felt proud and satisfied in their own culture. Thinking skills in Good Conduct in Thought, students could decide and find ways in solving problems, in mental skills, they understood similarity and dissimilarity of individuals and in emotional skills, they could manage emotions having negative results.

2. The development of a model of life skills based on Buddhist educational administration of students in schools under the Office of Secondary Educational Service Area consisted of 5 components; 1) Principle, 2) Objective, 3) Life skills development process that consisted of (1) Life skills components, (2) Life skills development step, (3) Dhamma for Life skills development, (4) Life skills development project, 4) Application, and 5) Achievement condition.

3. The result of examination and evaluation of the model of life skills based on Buddhist educational administration of students in schools under the Office of Secondary Educational Service Area was at a high level totally. In details, the highest level was on usefulness, followed by accuracy, appropriateness, and feasibility respectively.

Keyword: Life Skills, the Buddhist Education.

บทนำ

ปรากฏการณ์ที่สำคัญด้านการศึกษาของเด็กระดับมัธยมศึกษา คือ กรณิผลการประเมินของโครงการ PISA ในปี 2552 ซึ่งพบว่าเด็กไทยกลุ่มอายุ 15 ปี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติทุกวิชา และปรากฏการณ์เด็กไทยสอบตกยกประเทศ จากผลสอบโอเน็ต โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์-อังกฤษ ทำได้ไม่ถึง 20% สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการเรียนรู้ของเด็กในปัจจุบันที่ยังขาดทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ “โจทย์ที่สำคัญ คือ เด็กไทยส่วนใหญ่เรียนแบบท่องจำ ทำให้เด็กไทยขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เมื่อประกอบกับเด็กไทยยังขาดทักษะชีวิต เห็นได้จากกรณีท้องก่อนวัยอันควร ปัญหายาเสพติด ซึ่งประเด็นสำคัญ คือ เราจะทำให้เด็กเกิดความมั่นคงด้านจิตใจ และเห็นคุณค่าในตัวเองได้อย่างไร โดยเฉพาะวัยมัธยมต้นซึ่งเป็นวัยที่จะค้นพบความถนัดของตัวเอง หรือ “แวว” ได้เด่นชัดชัดเจนที่สุด โดยเด็กแต่ละคนจะมีแววที่โดดเด่น 1 ด้าน ใน 10 แวว ซึ่งประกอบด้วย แววผู้นำ แววนักคิด แววนักสร้างสรรค์ แววนักวิชาการ แววนักคณิตศาสตร์ แววนักวิทยาศาสตร์ แววนักภาษา แววนักกีฬา แววนักดนตรี และแววศิลปิน แต่เป็นที่น่าเสียดายที่อุปสรรคในการพัฒนาตามความถนัดหรือการฉายแววของเด็กคือ ผู้ปกครองไม่ยอมรับในศักยภาพนั้น เพราะคาดหวังแววที่เป็นไปตามกระแสความนิยมของสังคม และบทบาทของครูหากไม่เข้ามาส่งเสริม แววนั้นก็จะหมดไป” (จิราภรณ์ ศิริทวี, 2552)

จากการวิจัยพัฒนาการเด็กแบบองค์รวมของเด็กไทยของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก และเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (2554) พบว่า ทักษะชีวิตเยาวชนไทยที่มีคะแนนค่อนข้างต่ำ 5 อันดับคือ 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) คิดวิเคราะห์ 3) แก้ปัญหา 4) ตระหนักในตนเอง และ 5) การจัดการอารมณ์ เมื่อเยาวชนขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์

และการแก้ไขปัญหาทำให้ความสามารถในการวิเคราะห์และจัดการกับปัญหาของตนเองเป็น
เรื่องที่ทำได้อย่าง (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและ
ผู้สูงอายุ, 2554)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะ
ศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้เกิด
รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดให้ทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับการ
พัฒนา โดยสถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง
8 สารการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร อันจะเป็นข้อมูล
ประกอบและเป็นแนวทางแก่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ในการจัดการศึกษา
และความร่วมมือของทุกภาคส่วน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของ
นักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา
ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา
ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา
ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา รูปแบบที่ใช้ในการ
วิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบ
ผสมวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการ
วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต จำนวน 2,358 โรงเรียน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นประชากร จำนวน 2,358 คน และจำนวนครูที่เป็นประชากร จำนวน 135,081 คน ใช้ข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัญหาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ (Taro Yamane) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และนำมาสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดจำนวนครูในสถานศึกษาโดยแบ่งครูในสถานศึกษาออกเป็นเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 42 เขต

ขั้นที่ 2 กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัด โดยเทียบบัญญัติไตรยางค์จังหวัดใดมีประชากรมากจะกำหนดสัดส่วนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาก

ขั้นที่ 3 นำกลุ่มตัวอย่างมาทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการจับฉลาก

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน และนำมาสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดจำนวนผู้บริหารสถานศึกษาโดยแบ่งออกเป็นเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา 42 เขต

ขั้นที่ 2 กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัด โดยเทียบ บัญญัติไตรยางค์จังหวัดใดมีประชากรมากจะกำหนดสัดส่วนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาก

ขั้นที่ 3 นำกลุ่มตัวอย่างมาทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1.1 แบบสอบถามสำหรับครูในสถานศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา ทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาของทักษะการดำเนิน ชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างเอง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

2.1.2 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบรูปแบบการพัฒนา ทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ตามมาตรฐานการตรวจสอบ 4 ด้าน คือ ด้านความ เป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ลักษณะของ แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale)

2.2 แบบคำถามสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (Open-ended Questions) ที่ผู้วิจัยสร้าง เอง เพื่อสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เหนือในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย นำหนักคำตอบ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยใช้แนวความคิดของเบสท์ (Best W. John.) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ที่มีความเชี่ยวชาญ และเป็นที่ยอมรับในเรื่องเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ได้แก่ การนำผลของการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา่ ตามกรอบแนวคิดของ (สุรางค์ จันทวานิช, 2540) โดยการตรวจสอบในด้านเวลา สถานที่ และผู้ให้ข้อมูล ได้ผลที่สอดคล้องตรงกัน

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis)

3.2.1 สำหรับครูในสถานศึกษา ได้นำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ตามสภาพเป็นจริง และสภาพคาดหวัง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนในแบบสอบถาม ดังนี้

5 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับมาก

3 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับปานกลาง

2 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับน้อย

1 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับน้อยที่สุด

3.2.2 สำหรับผู้บริหารในสถานศึกษา ได้นำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบ “รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา” ตามมาตรฐานการตรวจสอบ 4 ด้าน คือ 1. ความเป็นประโยชน์ 2. ความเป็นไปได้ 3. ความเหมาะสม 4. ความถูกต้อง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนในแบบสอบถาม ดังนี้

- 5 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับมาก
- 3 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับน้อย
- 1 หมายถึง สภาพที่ปฏิบัติจริงในระดับน้อยที่สุด

3.2.3 การวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) โดยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุง เป็นสูตรที่ปรับปรุงจากสูตร PNI ดั้งเดิม โดย นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช เป็นวิธีการที่หาค่าผลต่างของ (I – D) แล้วหารด้วยค่า D เพื่อควบคุมขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในพิสัยที่ไม่มีช่วงกว้างมากเกินไป

$$PNI_{\text{modified}} = (I - D) / D$$

I คือ ค่าเฉลี่ยของสภาพคาดหวัง D คือ ค่าเฉลี่ยของสภาพเป็นจริง โดยมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าความต้องการจำเป็นด้วยค่า PNI_{modified} ดังนี้
 ข้อที่มีค่า PNI_{modified} มาก แสดงว่ามีความต้องการจำเป็นมาก
 ข้อที่มีค่า PNI_{modified} น้อย แสดงว่ามีค่าความต้องการจำเป็นน้อย
 เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย น้ำหนักคำตอบ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ โดยใช้แนวความคิดของเบสท์ (Best W. John, 1997) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายความว่า อยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายความว่า อยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายความว่า อยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายความว่า อยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายความว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ดังนี้

4.1 ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) และเชิงปริมาณ (Quantitative Data)

4.2 ศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) ผู้วิจัยใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire), แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเก็บข้อมูลตามความเป็นจริงถูกต้องมากที่สุด

4.3 เก็บข้อมูลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาของทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ผลการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาของทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำหรับครูในสถานศึกษา โดยวิธี PNImodified ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยภาพรวม พบว่าความสำคัญที่ควรพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตมากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ ด้านกายสุจริต ทักษะทางสังคม นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ลำดับที่ 2 คือ นักเรียนรู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น และลำดับที่ 3 คือ นักเรียนรู้จักปฏิบัติตนตามกฎหมายและข้อกำหนดของสังคม ดังตารางการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้านกายสุจริต ทักษะทางสังคม

ตารางที่ 1 การจัดเรียงลำดับของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้านกายสุจริต ทักษะทางสังคม

องค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักสุจริต 3		ค่าเฉลี่ยของสภาพคาดหวัง (I)	ค่าเฉลี่ยของสภาพเป็นจริง (D)	(I - D)	$PNI_{modified} (I-D)/D$	ลำดับ
1. ด้านกายสุจริต ทักษะทางสังคม						
1	นักเรียนสามารถใช้ท่าทางเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกรของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ	4.63	3.65	0.98	0.26	5
2	นักเรียนรู้จักดูแลสภาพร่างกายให้แข็งแรง	4.81	3.76	1.05	0.27	4
3	นักเรียนรู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น	4.76	3.39	1.37	0.40	2
4	นักเรียนรู้จักปฏิบัติตามกฎและข้อกำหนดของสังคม	4.64	3.46	1.18	0.34	3
5	นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้	4.61	3.21	1.40	0.43	1
รวม		4.69	3.49	1.19	0.34	

2. ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มี 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาแนวคิดทฤษฎีของทักษะการดำเนินชีวิต 2) การพัฒนารูปแบบ และ 3) การตรวจสอบรูปแบบ ได้ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิต

ขั้นตอนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต หลักธรรมในการดำเนินชีวิต โครงการในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต 4) การนำรูปแบบไปใช้ 5) เจื่อนใจแห่งความสำเร็จ

3. ผลการวิจัยจากการตรวจสอบรูปแบบและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยรวม

รายการประเมิน	ความเป็นประโยชน์			ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม			ความถูกต้อง		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการของรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	4.65	0.36	มากที่สุด	4.30	0.39	มาก	4.51	0.36	มากที่สุด	4.55	0.39	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	4.61	0.38	มากที่สุด	4.31	0.43	มาก	4.29	0.42	มาก	4.53	0.27	มากที่สุด
3. กระบวนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต	4.63	0.31	มากที่สุด	4.15	0.24	มาก	4.38	0.30	มาก	4.60	0.14	มากที่สุด
4. การนำรูปแบบไปใช้	4.65	0.36	มากที่สุด	4.53	0.34	มากที่สุด	4.43	0.54	มาก	4.75	0.27	มากที่สุด
5. เจื่อนใจแห่งความสำเร็จ	4.61	0.41	มากที่สุด	4.26	0.27	มาก	4.33	0.44	มาก	4.81	0.36	มากที่สุด
รวม	4.63	0.30	มากที่สุด	4.22	0.19	มาก	4.38	0.29	มาก	4.62	0.14	มากที่สุด
ภาพรวม	$\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.08 แปลผล มาก											

ได้รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Semantic Model) มีหลักสุจริต 3 อยู่ตรงกลาง มีขั้นตอนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต 3 ขั้นตอน เพื่อพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ ซึ่งการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตแต่ละองค์ประกอบใช้โครงการในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต โดยมีกิจกรรมในการพัฒนา

ผู้วิจัยได้เสนอองค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ดังนี้

1. การสร้างทักษะชีวิต ให้เกิดกับนักเรียน โดยการสำรวจทักษะการดำเนินชีวิตของนักเรียนตามองค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิตทั้ง 7 ทักษะ คือ 1) ทักษะทางสังคม 2)

ทักษะการประกอบอาชีพ 3) ทักษะการสื่อสาร 4) ทักษะด้านวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน 5) ทักษะด้านความคิด 6) ทักษะด้านจิตใจ 7) ทักษะด้านอารมณ์

2. การป้องกัน เป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ให้มีทักษะชีวิตและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นปกติ

3. การดำเนินการแก้ไข เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนที่เป็นปัญหา การพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของนักเรียนตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ใช้โครงการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต (NATTAYA Project) ดังนี้

3.1 โครงการพัฒนาทักษะทางสังคม : โครงการสังคมดี (Nice Social : N)

กิจกรรม “จิตอาสา มาด้วยใจ”

กิจกรรม “ประชาธิปไตยในวัยเรียน”

กิจกรรม “หมั่นเพียรเรียนรู้เพื่อสังคม”

3.2 โครงการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ : โครงการความสามารถในการประกอบอาชีพ (Ability to Career : A)

กิจกรรม “อาชีพในฝัน”

กิจกรรม “แบ่งปันความรู้”

กิจกรรม “คุณครูนักประดิษฐ์”

3.3 โครงการพัฒนาทักษะการสื่อสาร : โครงการเล่าขานตำนานเรื่อง (Tell to Story: T)

กิจกรรม “มีคุศเทศก์น้อย”

กิจกรรม “ความขัดแย้งที่ลงตัว”

กิจกรรม “พูดได้ พูดเป็น”

3.4 โครงการพัฒนาทักษะด้านวัฒนธรรมที่แตกต่าง : โครงการประเพณีต่างอย่างเข้าใจ (Tradition Difference : T)

กิจกรรม “เรียนรู้คู่วัฒนธรรม”

กิจกรรม “เรียนรู้คู่ของจริง”

กิจกรรม “เรียนรู้คู่ศาสนา”

3.5 โครงการพัฒนาทักษะด้านความคิด: โครงการปรับความคิด พิชิตฝัน (Adjustment Thinking : A)

กิจกรรม “เปิดโลกความคิด”

กิจกรรม “วิทยากรน้อย”

กิจกรรม “พี่น้องผองเพื่อน”

3.6 โครงการพัฒนาทักษะด้านจิตใจ : โครงการสายใยชีวิต (Yarn of Life : Y)

กิจกรรม “เพื่อนรักเพื่อนแท้”

กิจกรรม “ดูแลใส่ใจ”

กิจกรรม “ห่วงใยถึงบ้าน”

3.7 โครงการพัฒนาทักษะด้านอารมณ์ : โครงการปลูกไฟให้ตัวเอง (Alert Myself : A)

กิจกรรม “ศึกษาธรรม นำสุข”

กิจกรรม “อารมณ์นี้ อารมณ์ไหน”

กิจกรรม “รู้และเข้าใจในตัวเอง”

แผนภาพกระบวนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษา

อภิปรายผล

จากการค้นคว้า งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของ (ปานทอง อังคนิตย์, 2558) ได้ศึกษาเรื่องการเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีผลการวิจัยปรากฏว่า สภาพการดำเนินงานการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน โรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านทักษะชีวิต เนื้อหาของทักษะชีวิตยังสอดคล้องหรือบูรณาการรวมอยู่ในสาระการเรียนรู้ 8 สาระ และอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับนโยบายยังคงเน้นงานวิชาการเป็นหลัก ผู้มีส่วนได้เสียจึงต้องร่วมมือกันในการเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต ใหพึ่งพาตนเอง และเผชิญกับปัญหาเพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) หลักการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต 2) วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต 3) กระบวนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต 4) การนำรูปแบบไปใช้ 5) เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องในบางประเด็นกับ (พิเชษฐ์ โพธิ์ภักดิ์, 2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบมี 3 ส่วน คือ 1) หลักการและวัตถุประสงค์ 2) โครงสร้างและสาระสำคัญ 3) การนำไปสู่การปฏิบัติและเงื่อนไขความสำเร็จ

การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แสดงให้เห็นว่ารูปแบบพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต มีความเหมาะสม ปฏิบัติตามได้ โดยพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตผ่านโครงการ กิจกรรม ที่นำหลักสุจริต 3 มาบูรณาการกับองค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิต

สรุป

รูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Semantic Model) มีหลักสุจริต 3 อยู่ตรงกลาง มีขั้นตอนการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต 3 ขั้นตอน เพื่อพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ ซึ่งการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตแต่ละองค์ประกอบใช้โครงการในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต โดยมีกิจกรรมในการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต คือ ทักษะทางสังคม ข้อที่นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เป็นความต้องการจำเป็นในลำดับที่สำคัญที่สุดที่ควรจะได้การพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาควรนำไปกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาทักษะทางสังคมในด้าน

2. ข้อเสนอแนะด้านการนำไปปฏิบัติ

สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดรูปแบบการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แล้วนำไปดำเนินการจัดทำโครงการ กิจกรรม เพื่อฝึกฝนทักษะการดำเนินชีวิตให้กับนักเรียน ซึ่งโครงการ กิจกรรมที่ได้เสนอไว้ในงานวิจัยครั้งนี้มีหลายโครงการ หลายกิจกรรม ซึ่งได้บูรณาการหลักสุจริต 3 กับองค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิต ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรเลือกใช้โครงการ กิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนในสถานศึกษา

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ในบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามบริบท จึงควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการนำรูปแบบการพัฒนาทักษะทางสังคม ด้านการแก้ปัญหาของนักเรียนในสถานศึกษา

1.2 ควรทำการศึกษาวิจัยต่อไปโดยการพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะทางสังคม สำหรับนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ ศิริทวี. (2552). โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- ปานทอง อังคณิตย์. (2558). การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ใน ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต . มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พิเชษฐ์ โพธิ์ภักดี. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนนิติบุคคล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (สาขาบริหารการศึกษา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ. (2554). การวิจัยพัฒนาการเด็กแบบองค์รวมของเด็กไทยของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก และเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ . กรุงเทพมหานคร.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2540). วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.